

„Szolgálat halandóknak és halhatatlanoknak”

Beszélgetés Erős Kingával

„Szolgálat halandóknak és halhatatlanoknak” – így fogalmazta meg Németh László az irodalom iránt elkötelezettek feladatát, szemléletét. Erős Kinga kritikussal, szerkesztővel, a Magyar Írószövetség titkárával, az Orpheusz Kiadó vezetőjével a hagyományok megőrzésének, ápolásának, új alkotások születésének körülményeiről, megannyi faladról, vállalkozásról, a kultúra, az irodalom helyzetéről, lehetőségeiről beszélgettünk.

– *Első kritikáidat a Lyukasóra közölte. Hogyan kerültél kapcsolatba a folyóirattal, mi vonzott a kritikus pályára felé?*

– Szalay Károly biztatott a kritikáírásra. Károly tanárom volt az Eszterházy Károly Főiskolán, ahol kommunikáció szakon végeztem, akkoriban ő volt a Lyukasóra főszerkesztője. Már végzős voltam, amikor írni kezdtem, előbb kritikákat, majd novellákat. Utóbbiak a Magyar Naplóban jelentek meg először.

– *Hosszú ideje nem olvashattunk tőled novellákat, miért?*

– Egyszerű oka van: egyre több kritikát írtam, majd szerkesztő lettem. A napi munka elvonta a figyelmemet, lekötötte az energiámat. Az alkotás terén kotlós típus vagyok. Ahhoz, hogy írni tudjak, nyugalomra van szükségem, ez pedig évek óta nem jellemző az életemre. Ezért, ha mégis novellaírásra vállalkozom, az olyan terjedelmű, amelyet egy ülésre meg lehet írni. Az elmúlt másfél évben több lehetőségem adódott az írásra, mert sikerült úgy szerveznem a munkámat, hogy legyenek szabad napjaim, amikor csak ezzel foglalkozhatok. Ezekből az általam esszénovelláknak nevezett írásokból közöltem néhányat folyóiratokban. Szeretném, ha őszre

befejezhetném ezt a munkát, s karácsonyra megjelenhetne a novelláskötetem.

– *A személyes ismeretség mellett mi volt vonzó számodra a Lyukasóra körében?*

– A Lyukasóra szerkesztőségében sok alkotót megismerhettem. Időközönként kifejezetten fiataloknak szóló találkozók is szerveztek a folyóirat szerkesztői. Itt ismertem meg későbbi szerkesztőtársaimat, Bíró Gergelyt és Kondor Pétert is. Szerettem azt az időszakot, mert a lapszámbejelentőket követően csatlakozhattunk egy asztaltársasághoz, amelynek tagja volt például Hernádi Gyula, Gyurkovics Tibor, Szász Endre, Szalay Károly, Szakonyi Károly, Kiss Dénes és Lázár Ervin is. Szerencsésnek tartom magam, hogy találkozhattam e generáció jeles tagjaival.

– *Volt alkalmatok tőlük tanulni?*

– Nem direkt módon, inkább közvetve, közöttük ülve, őket hallgatva gyakoroltak hatást ránk. Lenyűgözött bennünket műveltségük, tudásuk, humoruk. Én magam Hernádi Gyulával kerültem közelebbi kapcsolatba. Sokat tanultam tőle az irodalmi életről. Abban az időszakban találkoztunk, amikor már betegeskedett, így személyiségének a kevésbé vehemens oldalát ismerhettem meg. Rendkívüli

Fotó: Vadóc Dávid

műveltséggel rendelkezett. Több szerzőről tőle hallottam először. Sok olyan – nem feltétlenül irodalmi – műre hívta fel a figyelmemet, amelyek hozzájárultak szemléletmódom kialakításához. Az akkori Lyukasóra-kör meghatározó közösség volt számomra.

– *Hogy kerültél kapcsolatba a Magyar Napló szerkesztőségével?*

– Kondor Péter és Bíró Gergely szerkesztők lettek a Magyar Naplónál, általuk kerültem kapcsolatba a lappal, s kezdtem el ott is publikálni. Idővel egyre több felkérést kaptam különböző lapoktól kritikáírásra. Amikor évekkel később, 2007-ben a Magyar Napló Könyvszemle rovatához szerkesztőt kerestek, Rosonczy Ildikó ajánlására Oláh János megkeresett, hogy vállalnám-e ezt a feladatot. Megtiszteltetésnek éreztem. Akkoriban a Magyar Naplónál a mindennapos anyagi nehézségek miatt mindenki mindennel foglalkozott. Én is rögtön mélyvízbe kerültem, s a kritika rovat mellett szerkesztettem a Magyar Irodalom Zsebkönyvtára sorozatot is, és különböző programokat szerveztem. Izgalmas, mozgalmas időszak volt.

– *A szerkesztőknek abban az időszakban valóban a legkülönbözőbb feladatokat kellett ellátniuk, voltaképpen az írástól a könyvek*

árusításáig. *Felvázolnád, milyen volt a szerkesztőségi élet? Ezzel összefüggésben nagyon fontos, hogy megemlékezzünk Oláh Jánosról, akit sokat bíráltak azért, mert mindig fiatal szerkesztőket toborzott a Magyar Napló köré, bizalmat szavazva mindannyiunknak, egyben gondoskodva a staféta átadásáról.*

– János egyik nagy erénye az volt, hogy felismerte azt, amit a pályatársai zöme nem vagy csak jóval később, hogy fel kell nevelnie egy következő generációt. Tudta, hogy egy műhelyt nem elég megálmodni, meg is kell valósítani, s fenn kell tartani. Hosszú távon gondolkodott, nem volt rest fiatalokat toborozni maga mellé, sok energiát fordított arra, hogy a szerkesztői élet napi apró fogásaira megtanítsa bennünket. Jól emlékszem arra az időszakra, amikor sokan fanyalogtak a háta mögött, mert nem neves szerkesztőket foglalkoztatott, hanem fiatalokat engedett a tűz közelébe. Az idő őt igazolta. A Magyar Napló ma is élő folyóirat, egyre népszerűbb, míg más folyóirat – nem is olyan régen – a főszerkesztő halálával megszűnt. Sokat tűnődtem azon, mennyire függ ez a jelenség az emberi habitustól, attitűdtől. Hiszen van arra is példa az irodalomtörténetben, hogy a főszerkesztő ragaszkodott ahhoz, hogy a folyóirat az ő nevéhez kötődjön. Ebben az esetben a főszerkesztő halálát követően a folyóirat rövidesen szétforgácsolódott, megszűnt, ezáltal az irodalom- és sajtótörténetbe tőle elválaszthatatlanul vonult be, életműve részeként. A Magyar Napló János halála óta is működik, az ő szellemiségét őrizve, s úgy gondolom, betegágyán megnyugtató volt számára, hogy láthatta, szilárd alapra építkezett.

János nem tűrte a lustaságot maga körül, mindig példát mutatott munkájával, kitartásával: az alkotástól a könyvcipelésen keresztül a legapróbb feladatokig mindent csinált, amelyek nyilván nem szerepelnek egy főszerkesztő munkaköri leírásában. A Magyar Napló azonban éppen ettől működött jól. És addig fog jól működni, amíg ezt a szellemiséget megőrzi. A feladatokat meg kell oldani, ez pedig soha nem lehet hatalmi pozíciók kérdése. Aki úgy képzei a szerkesztői munkát, hogy egész nap egy asztal mellett ül, kéziratokat olvas, és leveleket ír, az biztosan nem tölt el hosszú időt a folyóiratnál. A konkrét szerkesztői munka ugyanis az elvégzett munkának csupán töredéke. A Magyar Napló János főszerkesztői vezetésével egykor vesztés pozícióból indult. A folyóirat és a kiadó pillanatnyi helyzete elsősorban Oláh János kitartásának, munkájának, makacosságának köszönhető. Sikerült bebizonyítani, hogy az irodalom általa preferált szegmense is számíthat olvasókra. A Magyar Naplónak vannak szerzői és olvasótábora. Sokan irigyelték is a Magyar Napló sikereit, többnyire azért, mert nem vették figyelembe a már említett hétköznapi küzdelmeket, csupán a havi egy-két órányi „csillogást” látták. Például a hajóutak sikerét. Oláh Jánostól értékrendet, víziót, kitartást lehetett tanulni. Azon kevesek közé tartozott, akik képesek voltak felismerni egy adott közösség érdekeit, és küzdöttek is azokért, akár a saját ambícióik rovására is. János életművét – költészetét, prózáját, drámáit – tekintve fájjalom, hogy nem volt több ideje az írásra. Ezzel nem azt állítom, hogy az életmű töredékes maradt. A legkevésbé sem. Sőt, úgy vélem,

sokkal jelentősebb annál, ahogy a köztudatban él.

– *Feltárássra, elemzésre vár.*

– Igen, egyfelől sok tekintetben még mindig elhallgatott, másfelől a sokszínűsége miatt bővebb értelmezést igényel. Például lírájának avantgárd vagy metafizikus vonásai komolyabb vizsgálatra várnak.

– *Látod esélyét annak, hogy az életműve újabb értelmezéseket nyer?*

– Úgy gondolom, több olyan irodalomtörténész van, akik tisztelik és szeretik az életművét, foglalkoztak, és továbbra is foglalkoznak vele. Nem véletlen, hogy júniusban méltó monográfia is született róla Jánosi Zoltán tollából. A konkrét életművön túl ezek azért is fontos feladatok, mert látnunk kell, hogy az irodalmi kánont mi, az irodalmi élet résztvevői alakítjuk, a különböző látásmódok és a mögötte meghúzódó erőviszonyok, pillanatnyi érdekek és esztétikai látásmódok függvényében. Nem hiszek egy vagy akár több állandó irodalmi kánonban, úgy gondolom, inkább „organikus” kánonok vannak. Sok példa van arra, hogy a kollektív irodalmi emlékezet – ha csak átmenetileg is – megfelelkezik egy-egy alkotóról, később ismét felfedezi az életművet, s ettől ismét elevenné válik, aki addig „csak” egy volt az „illik ismerni”-szerzők sorában. Ez azt is jelenti, hogy az irodalmi kánonok folyamatosan alakulnak aszerint, ahogyan azt az irodalom aktuális szereplői alakítják. Ennek felelőssége alól senki nem vonhatja ki magát, aki irodalommal foglalkozik.

– *Ebben a tekintetben is fontos lehet a szerepetek a Magyar Írószövetségben, nyilván Oláh János mellett más szerzőkkel kapcsolat-*

ban is. Már a szerkesztőségi munkád mellett dolgoztál a Magyar Írószövetségben?

– 2009-től 2011-ig párhuzamosan dolgoztam mindkét helyen. Kezdetben programok, estek szervezésével, szerkesztői feladatokkal bízott meg L. Simon László. Ekkoriban jelent meg a *Pályatükörök* című antológia, amely átfogó és markáns képet nyújtott nemzedékem alkotóiról. Amikor Szentmártoni János lett a Magyar Írószövetség elnöke, engem bízott meg a titkári feladatok ellátásával, amelyeket korábban L. Simon László végzett. Akkor adtam át a rovatomat másnak, de a mai napig is szoros, baráti szálak kötnek a Magyar Naplóhoz.

– A pozíciódból, összetett munkádból adódóan nagyobb rálátással rendelkezel arra vonatkozóan is, hogyan lehet hozzájárulni a kánonok alakításához, mit lehet tenni azért, hogy egy szerző vagy mű az olvasók előtt ismertebbé váljon?

– Intézményi kereteken belül és kívül is sokat tehetünk ezért. Arra törekszem, hogy az egyéni és közösségi érdekeket is érvényesíthessem. A közösség felelőssége az egyének felelősségéből tevődik össze. Az irodalmi életben, ha valaki lényegesnek tart egy életművet, alkotást, támogatni szeretne egy szerzőt, úgy vélem, egyszerű dolga van: minél több fórumon írnia, beszélnie kell róla. Az intézményi feladatkör részben hasonlít ehhez, de sok, jellegéből adódó különbséggel is bír. Az irodalom intézményeinek, így az Írószövetségnek különösképpen sok és sokféle feladata van ebben a munkában. Lehetőséget kell biztosítanunk az íróknak, a műveknek a közönséggel való találkozásra, arra, hogy a szakma képviselői

Nagyszüleimmel

ajánlani tudják a műveket az olvasóknak. Nyilván rendkívül fontos az azonos szemléletű, értékorientált kiadók, műhelyek összefogása is, az irodalomnépszerűsítés érdekében. A profi menedzselésben pedig még mindig óriási lemaradásunk van, ehhez átfogóbb, koordináltabb intézményi struktúrára lenne szükség és kiszámítható, hosszú távú tervezhetőséget biztosító büdzsére. S ha mindez adott volna, erőfeszítéseink akkor is csak úgy érhetnének célt, ha nem valami ellenében fogalmaznánk meg törekvéseinket, hanem a számunkra meghatározó értékeket mutatnánk fel, és azokat képviselnénk.

– Meg tudod fogalmazni, melyek azok az értékek, amelyeket képviselsz? Például milyen szempontok alapján döntöd el, hogy ki az a pályakezdő szerző, aki támogatásra méltó?

– Nem tudok egyetlen értéket kiemelni. Például a hazaszeretet fontos számomra, és mélyen megrendít, ha a határon túl, nemzeti ünnepeink alkalmával diáklányok

a szülőföldön való megmaradásról szavalnak – mint idén Beregszászon –, de nem gondolom, hogy egy mű esztétikai értékén segíteni tudna egy piros-fehér-zöld pántlika. Taszít a nemzeti giccs, miközben látom, hogy igény van rá. Értéknek tartom, hogy az ember tudja, honnan jött, milyen kútból merített. Mivel fontos számomra a közösség, meghatározó az a tér is, ahol az adott közösség él. Lényegesnek tartom, hogy születessenek olyan írások, amelyek a környezetünket kutatják, azokat a közös történeteinket beszélik el, amelyek sorsalakítóak, ezáltal önismeretünket mélyítik. S mindebben felfedezni a folytonos megújulás lehetőségét, ami erőt ad. Szívesen támogatom azokat a fiatal szerzőket, akikkel ilyesfajta értékazonosságot érzek. Triviális, de az emberiséget kezdetektől ugyanazok a problémák foglalkoztatják. Nagyon leegyszerűsítve: a születés, a szerelem, a halál, és ami között van. A végső kérdések állandóak, csak a hangsúlyok változnak a korhangulatnak meg-

felelően. Ha ez így van, számomra az irodalomban két kérdés fontos: a mit és a hogyan. Vagyis a történet és a nyelv, a többi kortünet. Sok fiatal pályakezdését figyelem, és látom, sok közöttük a tehetség és az epigon is. A huszonévesek – kis túlzással élve – nemzedéki problémája, hogy néhány idősödő elődjük versbeszéde vált etalonná számukra. Olyan versbeszéd, amely egykor valami ellenében fogalmazódott meg, és üresítette ki magát tudatosan. Ilyen poétikának emlőjén azonban egy fiatal nem tudja elsajátítani azt a mesterségbeli, készségszintű tudást, amely később segítené saját hangjának megtalálásában és annak közvetítésében. A kötött formákat sokan nem sajátítják el, s azt hiszik, szabad verset könnyű írni. Azonban például Füst Milán verseit olvasva is látható, hogy szabad verset talán nehezebb írni, mint kötött formájút. Azoknak a fiataloknak drukkolok, akik hajlandóak a nehezebb utat választani, mert az ő tehetségük messzebbre érhet.

– *Ugyanezt látod a próza terén is?*

– Évek óta szerkesztem *Az év novellái* antológiát, ezért mindent elolvasok, ami a kezembe kerül. Az elmúlt évben számos nagyszerű írást olvastam fiatal prózaírók tollából. Úgy tűnik számomra, sokan közülük újra felfedezték a történetírás örömet, s olyan hagyományokhoz kapcsolódnak, amelyekről húsz éve még álmodni sem mertünk. Megdöbbenő, hogy többen is milyen biztos kézzel nyúlnak a XX. századi történelmünk kínálta témákhoz, s írnak novellát vagy regényt a kommunizmus időszakáról. Valóban 1990 után kell születni ahhoz, hogy újszerű művek készülhessenek erről az

időszakról? Nyilván nem, de némelyik írás olvasásakor őszintén elbizonytalanodom.

– *Mi a véleményed a kritika szerepéről, feladatairól?*

– A kritikai élet végtelenül belterjes. Jobban szeretek recenziókat vagy tanulmányokat olvasni, mint kritikákat. A legtöbb esetben, ha elolvasom a szerző és a kritikus nevét, tudom, milyen megítélés alá kerül az a mű, amelyről a kritika szól.

– *Szemléleti különbségekre, érdekelletétekre célzol?*

– Nem csupán azokra. Nincsenek illúzióim, mindig voltak eltérő érdekeltségű csoportok. Számomra nem a kritikus „függetlensége” – amiben nem hiszek, mert senki sem lebeghet szellemi értelemben légüres térben, hiszen még az általa nem olvasott művek is befolyásolják, amint azt Pierre Bayardtól tudjuk –, hanem a kritikus felkészültsége és íráskészsége lényeges. Jobban kedvelem azokat a kritikusokat, akik vállalják esetleges elfogultságukat, de ennek magas szakmai színvonalon adnak hangot. Számomra ez lényegesen szimpatikusabb attitűd, mint a függetlenség póza.

– *Kanyarodjunk vissza a Magyar Írószövetség helyzetéhez. Amióta titkári feladatokat látsz el, sok változás történt?*

– Amikor az Írószövetségbe hívtak dolgozni, a szervezet éves támogatása hatmillió forint volt, amelyet többnyire decemberben folyósítottak az adott évre. L. Simon Lászlónak nagy szerepe volt abban, hogy a Magyar Írószövetség fennmaradhatott ezekben a nehéz időkben. A pénzügyi kivéreztetés mellett volt egy komoly politikai nyomás is, gondoljunk csak a kilépési hullámra. Látszó-

lag minden adott volt ahhoz, hogy az intézmény megszűnjön, és sokan örömtáncot is lejtettek volna, ha ez megtörténik. 2010 után jelentős változás történt, a Magyar Írószövetség költségvetési sorra került, évi harmincmillió forinttal. Ez nyilván sokkal kiszámíthatóbb, stabilabb működést tett lehetővé, ugyanakkor több és más jellegű feladatot is rótt az intézményre. A támogatásokat egyetlen intézmény sem a múltjáért kapja, vannak szakmai elvárások, konkrét feladatok. A munkánk sokrétű. A Magyar Írószövetség feladatai közé tartozik a kultúrdiplomácia; szakmai kuratóriumokba tagok delegálása; programok szervezése; a szellemiségéhez kötődő kiadókcal való kapcsolat fenntartása; rendhagyó irodalomórák, határon túli író-olvasó találkozók, versszínházi bemutatók, szavalóversenyek szervezése, támogatása; fesztiválokra való részvétel, táborok szervezése, tehát számos irodalomnépszerűsítő feladat is.

– *Tágítottatok az intézményi kereteket?*

– Különösen azóta, amióta Szentmártoni János az elnök. Amíg Kalász Márton vagy Vasy Géza a már említett kilátástalan helyzetben a Magyar Írószövetség megmaradásáért küzdött, addig mi azon dolgozunk, hogy a jelen adta kihívásoknak, új olvasói, kultúra-fogyasztói igényeknek megfelelő intézményt alakítsunk ki. Ehhez nem csupán az szükséges, hogy legyenek elképzeléseink arról, mi is az Írószövetség szerepe és feladata napjainkban, de tudnunk kell azt is, hogy milyennek szeretnénk látni öt vagy éppen tizenöt év múlva. Ezeket az elképzeléseket pedig csak rengeteg apró munkával, szervezéssel lehet meg-

A Másféle idő című hangskönyv bemutatóján Kubik Annával és Prágai Tamással

valósítani, miközben az ehhez szükséges infrastruktúrát is meg kell teremteni.

– *Elegendő erre a harmincmillió forint?*

– Elég lehetne, mégis kevés. Sajnos a Magyar Írószövetség épülete fölött eljárt az idő. Korszerűtlenek a nyílászárók, ráfizetéses a fűtésrendszer, életveszélyes a vezetékhalózat. Az épület több száz millió forintos felújítási beruházást igényelne. Elkésérítő, hogy a működésre szánt kiadások több mint kétharmadát a rezszi teszi ki. A Magyar Írószövetség épülete a szövetség Titanicja is egyben. A székház tulajdonjogi helyzete a mai napig nem megnyugtató. Az állam, vagyis az MNV Zrt. az épület nagy részének tulajdonosa, mi pedig bérlők vagyunk. Mivel közszolgálati feladatokat látunk el, az épületrészt ingyen bérelhetjük. Közös költséget kell fizetnünk, ami évente több mint kétmillió forint a rezszi felül. Nincs jogunk beleszólni a ház ügyeibe, ami számos hátránnyal jár. A támogatás a fenntartásra, még csak nem is az állag-

megóvásra folyik el. Nem hatékony egy ezer sebből vérző épületet működtetni. Ha nem küzdenénk ezzel a problémával, több elképzelésünket meg tudnánk valósítani. Szükséges lenne a munkaerő bővítése is, hiszen évről évre szaporodnak feladataink, az elmúlt évekhez képest megsokszorozódott az adminisztrációs munkánk is. Így sokszor túlterhelten kapkodunk, éves szinten két munkatárs bérét költjük az utca fűtésére, miközben fagyoskodunk. Feladat pedig lenne bőven. Például sokkal keményebben kellene kiállni a szakmai érdekeinkért. Ugyanilyen lényeges lenne a Magyar Írószövetség rászoruló tagjainak szociális segítése. Volt olyan év, amikor úgy tudtunk gazdálkodni, hogy szociális segínyt nyújthattunk a rászoruló tagoknak, akkor mutatkozott meg igazán, hogy erre mekkora szükség lenne. Emellett a Magyar Írószövetség hatalmas vagyonnal rendelkezik könyvek, folyóiratok, festmények formájában. Ennek megóvására sincs garancia az épület állaga miatt. Történelmi jelen-

tőségű idők tanúja a székház, megértem a tagság érzelmi kötődését, azonban ebben a jelenlegi helyzetben a székház az Írószövetség jövőjének gátja is.

– *Egykor a Magyar Írószövetség épülete a kortárs művészek, tudósok találkozóhelye is volt. Ebben az értelemben be tudja tölteni közösségformáló szerepét? Financialis kérdés ez is?*

– Évekig dédelgetett álmunk volt, hogy az étterem ismét működjön. Olyan helyszínné váljon újra, ahol a különböző generációk találkozhatnak, megismerhetik egymást. A pillanatnyi helyzetben ez megoldhatatlan. A konyha rendkívül rossz állapotban van, az étterem az épület részeként műemlékvédelem alatt áll, felújítása nagyon sok pénzt igényelne. Nem találunk olyan vállalkozót, aki ezekkel a feltételekkel vállalná a működtetést, s ha találnánk is bárkit, nem a mi jogunk eldönteni, hogy jöhet-e vagy sem. Nehezíti a munkánkat, hogy nincs ilyen jellegű közösségi terünk, így a nagy rendezvényeink vendéglátását külsős cégekkel, a kisebbeket az Írószövetség munkatársainak önkéntes feladatvállalása révén tudjuk megvalósítani.

– *Utaltál a Magyar Írószövetség történelmi hagyományaira, az épületben található értékekre. Feladatok a megőrzés, emlékezés is?*

– Az emlékezés a Magyar Írószövetség jelentős feladata. Nem csupán az 1956-os hagyományra gondolok. Segítenünk kell az alkotókat visszamenőleg és a jelenben is. Nem hagyhatunk jelentős életműveket elkallódnak. Konferenciákkal, emléktáblák elhelyezésével, díjak alapításával tudunk hozzájárulni hagyományaink őrzéséhez, újak születéséhez. Ebből

Műfordítói konferencián a Szigligeti Alkotóházban 2015 novemberében

a szempontból meghatározó számunkra az emlékezés lehetőségeinek megteremtése.

– Jelenleg hány tagja van a Magyar Írószövetségnek? Mennyiben változott a tagság összetétele? Vonzó a fiatalok számára az intézmény?

– A tagság körülbelül kilencszáz fős, sajnos sokan elhunytak a tagjaink közül. Öröm számunkra, hogy az utóbbi években egyre több fiatal jelentkezik az Írószövetségbe. Természetesen nagyon sokat kell még dolgoznunk azért, hogy a fiatalok számára még vonzóbbá váljék a Magyar Írószövetség. Az első lépések megtörténtek a programokkal, fesztiválokkal, pályázatokkal. De ez még csak a kezdet. Ideális lenne, ha a tehetséges fiatal írók, költők számára kiszámítható életpályamodellt tudnánk nyújtani. A KMTG létrejötté kulcsfontosságú a tehetségazono-

sítás, tehetséggondozás és a képzés szempontjából. Tehetséges fiatalok kaphatnak megélhetést biztosító ösztöndíjat tanulmányaik idejére. Ha a beljüket vetett bizalom, anyagi ráfordítás és persze a sok munka beérik, meggyőződésem, hogy nem egy lesz, aki méltó tagjává válik majd az MMA-nak. Tehát, ha e két intézményre úgy tekintünk, mint egy piramisra, melynek az alapját a KMTG adja, a csúcsa pedig az MMA, akkor kézenfekvő, hogy a piramis törzse a Magyar Írószövetség. Ha írói életpályamodellt javasolhatnánk, azt mondanám, hogy a tehetséges fiatalokat karolja fel a KMTG, aztán a pályájuk legaktívabb, legtermékenyebb alkotói időszakát segítse az Írószövetség, hogy végül a legérdemesebbek az akadémia irodalmi tagozatát gyarapítsák. Jó látni, hogy jelenleg az MMA Irodalmi Tagozatának tag-

sága kivétel nélkül tagja a Magyar Írószövetségnek is, közülük többen ma is aktív szerepet vállalnak az Írószövetségben. Fontosnak tartom, hogy amikor az irodalmi életünkéről gondolkodunk, annak intézményi hátteréről is beszéljünk. El kell gondolkodnunk olyan praktikus kérdésekről is, hogy mivel ösztönözhetjük a tehetséges fiatalokat arra, hogy a pályán maradjanak, vagy arról, hogy lássák, harminc- és hatvanéves koruk között mely intézmény képviseli szakmai érdekeiket, figyeli munkásságukat, terjeszti fel őket állami díjakra.

– A Magyar Írószövetség kapcsolatban áll külföldi kulturális, irodalmi szervezetekkel?

– Igen. Ebből a szempontból is jó alapokat, iránymutatást kaptunk, ennek mentén sok változás történt. Például hosszú évtizedek után először megjelent egy költészeti antológia, amelyet Oroszországban mutattak be. Ez az antológia magyar szerzők orosz nyelvre fordított műveit tartalmazza. Figyelemre méltó a kötet oroszországi terjesztése, az orosz könyvtárakba is bekerült. Ennek a projektnek a megvalósítása több évig tartott, s mondhatni partizánakció volt, amelyet az akkori moszkvai intézetigazgató, Baranyi András és a Magyar Írószövetség koordinált. Jelentőségét itthonról nem könnyű megítélni, de belátható, ha arra gondolunk, hogy egy ilyen nagy nyelvterületen magyar szerzők művei jelenhetnek meg. Hasonlóan jó kapcsolat alakult ki a lengyel, bolgár, kínai, szerb, horvát, vietnámi írószervezetekkel is. Kölcsönösen író-olvasó találkozókat szervezünk. Mindent megteszünk azért, hogy a magyar nyelvű művek a világ minél több országában megjelenhessenek. Azonban ezen a téren is

A Magyar Széppróza Napja alkalmából rendezett novellairó verseny díjkiosztóján a Petőfi Irodalmi Múzeumban, 2018. február 18-án

nehézségekbe ütközünk. Például a vietnamiak megjelentetnének egy magyar kortárs szerzők műveiből álló antológiát, nálunk pedig megjelenne egy kortárs vietnami szerzők műveiből álló antológia. A vietnamiak állnák a vietnami kötet költségeit, és ránk hárulnának a magyar kötet költségei. Sajnos azonban a fordításra pályázható támogatások, források nagyon csekélyek. Pedig rendkívül fontos lenne az ehhez hasonló projektekre nagyobb forrásokat fordítani, mert könnyen belátható, hogy az irodalom az ország szempontjából komoly brand lehetne. Romániában például sokkal nagyobb összegeket szánnak a fordítások támogatására. A nemzetközi beágyazottságuk, a könyvvásárokon való jelenlétük összehasonlíthatatlanul jelentősebb. Fel kellene ismerni az ebben rejlő lehetőséget, mert ez a legolcsóbb országimázs-építés. Fontos az is, hogy ne mindig csak ugyanazon szerzők műveit fordítsák idegen nyelvekre. A könyvfesztiválokon szervezettebben és sokoldalúbban kellene jelen lenni. A Publishing Hungary programot és a Balassi Intézet szerepét sokkal alaposabban át kellene gondolni. Jelenleg szűk szakmai érdek-

csoportok befolyása alatt működik a program, amelyet évek óta kiszolgáltatnak az intézet bürokratái. Mindennek eredménye egy egészségtelen belterjesség. Sokrétűbb szakmai odafigyeléssel és merítéssel, jelentősebb forrásokat kellene a magyar művek külföldi megjelenésére fordítani.

– *Milyen a kapcsolatokat az országon belüli szervezetekkel?*

– Igyekszünk jó kapcsolatot kialakítani a társintézményekkel vagy éppen más írószervezetekkel. Természetes, hogy vannak olyanok, amelyekkel hatékonyabban tudunk együttműködni, míg másokkal kevésbé. Igyekszünk reálisan felmérni az intézményi érdekeket, s a közös ügyekért való kiállás lehetősége is ennek mentén alakulhat. Együttműködésünk a kultúra szempontjából jelentős. Eredményes szakmai kapcsolat tartunk kiadókkal, múzeumokkal, más szervezetekkel. Így például a Petőfi Irodalmi Múzeummal több kisebb projektekben sikeresen működünk együtt. Prőhle Gergely vezetése óta pedig még gyümölcsözőbb az együttműködésünk. Rendszeresen vállalunk közös feladatokat az MMA-val, és több határon túli szervezettel. Vannak

olyan szervezetek, amelyekkel alkalomszerűen dolgozunk, de ezek is jelentőséggel bírnak. Ha nem így lenne, nem tudtuk volna másfél hónap alatt megszervezni a Kárpát-medence különböző helyszínein több mint száz programmal, közel kétszáz közreműködővel az új irodalmi ünnepet, a Magyar Széppróza Napját. Ha nem lenne jó kapcsolatunk más írószervezetekkel, múzeumokkal, könyvtárakkal, színházakkal, egyesületekkel és irodalmi alapítványokkal, ez nem valósulhatott volna meg, hiszen a program teljes koordinációját Szentmártoni János és Mezey Katalin irányításával mindössze öten végeztük. Büszke vagyok arra, hogy a Magyar Írószövetség választmányának kezdeményezése elérte célját, és újabb ünneppel gazdagodhatott irodalmunk. Hiszen ez is lehetőséget ad arra, hogy felmutassuk értékeinket, az írókat reflektorfénybe állítsuk, s népszerűsítsük az olvasás kultúráját.

– *Milyen a kapcsolatokat más művészeti ágak alkotóival?*

– Minden hónapban új kiállítást nyitunk. Ebben állandó segítőnk Szokolczay Lajos, aki rendkívüli műveltséggel rendelkezik

a képzőművészet terén is. A kiállítókat tekintve nem kell szégyenkezünk.

– *A filmművészettel is van kapcsolatokat.*

– Havi rendszerességgel működik a filmklubunk, amely meglepően népszerű. Úgy tűnik, egyre bővül az a réteg, amely igényli az igényes filmeket, és azt is, hogy ezeket közösségben nézze meg, s a vetítést követően bekapcsolódhasson egy szakmai beszélgetésbe.

– *Látogatottak az általatok szervezett programok?*

– A látogatottság változó. Van egy állandónak mondható közönségünk, de az adott programtól függ, hogy mennyi embert tudunk megszólítani. Például a Múzeumok éjszakájára szervezett programok vonzóak voltak a szélesebb közönség számára. A székházban szervezett irodalomtörténeti barangolásra olyan nagy volt az érdeklődés, hogy két turnust kellett vezetnem. Úgy vélem, egyre fontosabbá válnak az ehhez hasonló nagy programok, mert hatékonyabban egy hagyományos könyvbemutatónál. Sok olvasót, érdeklődőt vonzanak, s a média is érzékenyebb rájuk. Ezeknek a rendezvényeknek a megszervezésében, koordinálásában Rózsássy Barbarának vitathatatlan érdemei vannak.

– *Másképp is nyitottatok a média, a filmművészet felé.*

– Készült egy 1956-hoz kapcsolódó film, a *Hazatérők*, amelynek az Orpheusz Kiadó volt a producere, és Csontos Jánossal ketten voltunk a szerkesztő-riporterei. Négy alkotó – Papp Tibor, Makkai Ádám, Ferdinandy György és András Sándor – életútján keresztül mutattuk meg, hogyan éltek az írók az emigrációban. Hasonlóan

kedves munkám volt az a hangoskönyv, amelyet *Másféle idő* címmel jelentettem meg, s amely egy évszázad magyar költőnőinek verseit fűzte össze egyetlen történetté, Kubik Anna előadásában. A szerkesztés és a rendezés új feladata rendkívül izgalmas volt számomra, kirángatott a hétköznapi mókuskerekéből, és új távlatokat nyitott. Ez a munka tanított meg arra, hogy fontos a saját magam ideje is, s bánjak nagylelkűbben az alkotásra szánt idővel. Ennek hatására kezdtem el írni a már említett esszénovella-kötetet. A filmkészítés is inspirált, hiszen ez a munka érlelte meg bennem annak a könyvnek a tervét, amely olyan írókat szólaltat meg mélyinterjúk formájában, akik részt vettek az 1956-os forradalomban. Ennek a kötetnek szeptemberben lesz a budapesti bemutatója.

– *Említetted az Orpheusz Kiadót. Hogyan lettél a kiadó vezetője?*

– A kiadót Deák László alapította 1989-ben. Alapvetően olyan kiadóként határozta meg, amely kortárs költészetet publikál. 2009-ben Laci meghalt, és ezzel bizonytalanra vált a kiadó helyzete. 2011-ben felkértek, hogy vállalam el a kiadó vezetését, amit elfogadtam. Egyrészt azért, mert nagyon kedveltem Deák Lacit, másrészt azért, mert fontosnak tartom a felépített értékek, működő műhelyek megőrzését. Azóta közel százötven könyvet adtam ki.

– *Mennyiben őrizted meg a Deák László-féle kiadói filozófiát?*

– Azt a célt, hogy a kiadó kortárs szerzők műveit publikálja, továbbra is lényegesnek tartom. Nyilván a saját ízlésem, érdeklődésem is rányomja a bélyegét a kiadványokra. Például számomra fontos

a filozófiai művek megjelentetése, ezért kortárs francia, román filozófusok írásait is kiadtam.

– *A nyomtatott kiadványok mellett egy digitális folyóirat, az olvasat.hu főszerkesztője is vagy.*

– Igen, Rózsássy Barbarával szerkesztjük a folyóiratot, amelyet tavaly nyáron Csontos János álmodott meg. Úgy gondolta, jó lenne létrehozni egy olyan online irodalmi folyóiratot, amely naponta frissül, és az Írószövetséghez kötődik, amely olvasmányos, a kultúra világában is eligazítja az olvasókat, és újonnan megjelenő könyveket ismertet. Sajnos, amikor sikerült megteremtenie az ehhez szükséges anyagi háttérrel – hiszen a lap az EMMI támogatásának köszönhetően működik –, addigra János betegsége nagyon súlyossá vált, s rövid időn belül el is távozott közülünk. A lap struktúrája jelentős mértékben János elképzeléseit tükrözi, közösen találtuk ki a címét, a rovatok szerkezetét, s ő szorgalmazta, hogy a tárca műfaja kiemelt figyelmet kapjon. A *Zsurnál* rovat naponta közli remek tárcaírók írásait. Az *Olvasat* célja a nyitott, tájékozódni és olvasni szerető emberek megszólítása. Nem kis cél ez, de tekintve olvasottsági mutatóinkat, bizakodó vagyok. Irodalom és irodalom, így fogalmazta meg János a lap vezértételét, s ennek napi szinten kell megfelelnünk, ha komolyan akarjuk venni magunkat. Ehhez pedig alkalmaznunk kell a kor technikai újításait, az új adathordozók nyújtotta olvasási szokásokhoz pedig meg kell találnunk azokat a műfajokat, amelyek alkalmasak a szépirodalom közvetítésére. Nagy kísérlet és kaland ez mindannyiunk számára. Örülök, hogy részese lehetek.

Ekler Andrea